

ється до 1, що характеризується високим рівнем конкурентоспроможності підприємств.

Зобразимо графічно рівні конкурентоспроможності підприємств на рисунку.

Висновки

Отже, побудова економіко-математичної моделі для оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємства вирішує ряд принципових проблем, таких як взаємоузгодженість факторів оцінювання, неповнота даних, мінливість як зовнішнього, так і внутрішнього середовища, наявність різного роду каталізаторів як політичних, економічних, соціальних та екологічних процесів, що можуть призвести в кінцевому рахунку і до банкрутства підприємства. Використання запропонованої нами економіко-математичної моделі дасть змогу уникнути вузьких місць щодо ефективного господарювання підприємствами.

Список використаних джерел

1. Гончаров Ю.В. Тенденції і проблеми аналізу продуктивності праці в цілому по економіці та за деякими видами промислової діяльності [Електрон. ресурс] / Ю.В. Гончаров // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2014. – №3.
2. Невмержицька С.М. Управлінські аспекти забезпечення конкурентоспроможності підприємства / С.М. Невмержицька, Г.І. Падун // Економічні студії. – 2014. – Вип. 3. – С. 57–61.

3. Федоряк Р.М. Обґрунтування управлінських рішень в системі менеджменту підприємства [Електрон. ресурс] / Р.М. Федоряк, О.О. Худік // «Технології та дизайн». – 2014. – №3 (12).

4. Діденко Є.О. Управління конкурентоспроможністю юридичної компанії на основі визначення ключових факторів успіху в умовах насиченого конкурентного середовища / Є.О. Діденко, А.Г. Ткаченко // Технології та дизайн. – 2014. – №4. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/td_2014_4_1_2.pdf

5. Ансофф И. Стратегическое управление: Пер. с англ. / Науч. ред. и авт. предисл. Л.И. Евенко. – М.: Экономика, 1989. – 516 с.

6. Фатхутдинов Р.А. Стратегическая конкурентоспособность. – М.: Экономика, 2005. – 504 с.

7. Философова Т.Г. Конкуренция и конкурентоспособность. – М.: «ЮНИТИ», 2007. – 271 с.

8. Шевченко Л.С. Конкурентное управление. – Харьков: Эспада, 2004. – 520 с.

9. Райзберг Б.А. Управление экономикой. Учебник / Б.А. Райзберг, Р.А. Фатхутдинов. – М.: ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1999. – 784 с.

10. Балабанова Л.В. Стратегічне управління конкурентоспроможністю підприємств / Л.В. Балабанова, В.В. Холод. – К.: ВД Професіонал, 2006. – 154 с.

11. Журило І.В. Конкурентоспроможність нової продукції промислово-виробничого призначення: теоретичні аспекти, методика прогнозування та забезпечення: Монографія / І.В. Журило. – Кіровоград, ПВЦ «Мавік», 2007. – 186 с.

12. Кухленко О.В. Активізація інземного інвестування в Україні / О.О. Смірнова, О.В. Кухленко // Вісник КНУТД. – К., 2014. – №6 (81). – С. 49–56.

УДК 338.246.025:622.323

А.В. БОДЮК,

к.в.н., доцент, Київський університет управління та підприємництва

Проблеми морської геології економічного відтворення нафти і природного газу на українському шельфі Чорного і Азовського морів

Проаналізовано перспективи видобутку нафти і газу на українському шельфі Чорного та Азовського морів. Запропоновано підходи до розвитку таких робіт, а також можливість застосування концесії як джерела фінансування видобутку нафти й газу.

Ключові слова: геологія, нафта, газ, видобування, шельф.

А.В. БОДЮК,

к.э.н., доцент, Киевский университет управления и предпринимательства

Проблемы морской геологии экономического возобновления нефти и природного газа на украинском шельфе Черного и Азовского морей

Проанализированы перспективы добычи нефти и газа на украинском шельфе Черного и Азовского морей. Предложены подходы к развитию данных работ, а также возможность применения концессии как источника финансирования добычи нефти и газа.

Ключевые слова: геология, нефть, газ, добыча, шельф.

A. BODYUK,

c.e.s., associate professor of the Kiev University management and enterprise

Problems of marine economic geology recovery of oil and natural gas on the Ukrainian shelf of the Black sea and sea of Azov

The prospects of booty of oil and gas are analysed on the Ukrainian shelf of Black and Azov pestilences. Offered approach to development of these works, and also possibility of application of concession as sourcing of booty of oil and gas.

Keywords: geology, oil, gas, booty, shelf.

Постановка проблеми. До перспективних галузевих геологічних наук належить морська геологія, яка вивчає склад, будову та історію розвитку надр, що знаходяться під водами

морів і океанів, тобто прихованих водами та водними рослинами. Морська геологія трактується і як галузь геологічних наук, що вивчає геологічну будову і перетворення земної

кори, яку складає дно морів і океанів. Як трансдисциплінарна наука у вивченні морського дна поєднує галузі геологічної науки, зокрема літологію, петрографію, тектоніку, четвертинну і історичну геологію, стратиграфію, палеогеографію, вчення про корисних копалини та ін.

У дослідженнях застосовуються методи, засоби та дані цих галузей і суміжних наук, зокрема геоморфології, геофізики, геохімії та ін. Геологічні дослідження у глибоководному середовищі ведуться бурінням, драгуванням, виконанням геофізичних операцій, засобами підводних суден і апаратів із застосуванням спеціального устаткування, інформаційних технологій тощо.

Отже, за об'єкт дослідження морської геології потрібно прийняти морську та океанічну земну кору. Оскільки її підводна площа становить близько 71% поверхні Землі, тому морська геологія належить до перспективних і економічно вигідних наук. Основним її завданням є вивчення походження, будови й історії розвитку океанів і морів, обґрунтування умов утворення і характеру розміщення під ними або в них корисних копалин, у тому числі вуглеводнів. Актуальність дослідження родовищ нафти і газу залишається на далеку перспективу.

Щорічно з українських надр, за даними Інтернету, видобувають 20 млрд. куб. м природного газу. Але таких обсягів недостатньо для нашої країни, оскільки її економіка потребує ще близько 60 млрд. куб. м цього енергоносія на рік. Проблеми покриття дефіциту вітчизняного природного газу вирішувалися угодами на його постачання з Росії та з країн Середньої Азії. Тепер і на найближчу перспективу невиваження вітчизняного природного газу компенсується його поставками виключно з Росії (безпосередньо або від країн Європи). Але її монопольне постачання супроводжується постійними проблемами, що виникають: економічні (цінові, вартісні, пов'язані з «розкраданням газу» тощо); політичні (щодо розміщення російського Чорноморського флоту, вступу України в окремі наднаціональні утворення тощо); транспортні, технологічні, соціальні та ін. До цих проблем додаються і фінансові, які є ще складнішими, ніж названі, і юридичні, що, зокрема, стосуються відповідних фінансових угод.

Морська геологія, незважаючи на комплекс її економічних проблем, набуває дедалі більшого теоретичного і практичного значення у зв'язку з необхідністю прискорення пошуків і добування корисних копалин в акваторіях морів. Зростає і значимість геологічної інформації, на базі якої, зокрема, формується система геолого-економічних показників, вивчаються родовища вуглеводнів з оцінками економічної геології.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Проблеми морської геології досліджували в різних аспектах Н.А. Айбулатов, А.Д. Архангельский, П.Л. Безруков, А.П. Винограду, П.Ф. Гожик, В.П. Зенкович, В.М. Єремєєв, О.М. Іванік, О.Є. Калашникова, С.А. Клещенко, П.Н. Купрін, О.Д. Леонтєв, О.Л. Михайлюк, Л.І. Мітін, О.В. Мельник, Е.Н. Невеський, Г.М. Орловський, Н.М. Страхів, Г.Г. Ткаченко, Є.Ф. Шнюков, Ф.А. Щербаків, а також Ф.П. Шепард, Д. Емеру, Е. Ушурі та ін. [1–4; 6–7]. Дослідження цих авторів прямо чи опосередковано охоплюють вивчення стану, умов розміщення родовищ вуглеводнів та й перспектив їх видобування. Але в поняттях «економічний» питання вуглеводнів та їх родовищ ними не розглядаються, а якщо розглядаються, то з погляду економіки надрокористування.

Зауважимо, що, як свідчать літературні джерела, у світі ситуація з вуглеводнями, які видобуваються на суходольних родовищах, погіршується і буде погіршуватись. У країнах Євросоюзу видобуток нафти і газу знижується, оскільки виснажуються старі родовища, тобто стають економічно не вигідними для видобування. Окрім того, енергетична проблема посилиться через масове виведення з експлуатації старих АЕС. Тому залежність країн ЄС від імпорту вуглеводнів до 2030 року зростає від 57 до 65%. Причому їхня залежність щодо поставки нафти становитиме 93%, природного газу – 84%. Слід також врахувати і фактор потреб інших країн світу: США і Японія щорічно імпортують майже мільярд тонн нафти; з кожним роком зростає потреба Китаю у нафті та природному газі [1, с. 6]. Технологічні, транспортні та інші проблеми з постачанням власного та імпортованого газу негативно впливатимуть на загальний стан фінансово-економічного розвитку економік різних країн, на їх зовнішньоекономічні зв'язки.

Чинний економічний механізм газопостачання від Росії в умовах сучасних механізмів ринкової економіки становить загрозу енергетичної та політичної безпеки України. Окрім того, цінова політика на завезений природний газ є фактором підвищення собівартості, зниження конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку. До речі, зниження Росією ціни на газ пояснюється менше економічними, а більше іншими мотивами. Для України виходом з такої складної економічної ситуації з вуглеводнями є, з одного боку, збільшення обсягів і темпів видобутку нафти та газу в межах території, з іншого – застосування на виробництвах, особливо енергомістких, зокрема металургійних, енергозберігаючих технологій, альтернативних джерел енергії, більш сучасних економічних методів ведення господарства надрокористувачами та проведення інших науково-технічних заходів і таким чином зниження потреб у вуглеводнях. Окремі позитивні зрушення в цьому напрямку вже робляться. Так, наприклад, провідні підприємства в Україні припиняють виплавляти сталь енерговитратним мартенівським способом.

Однак для переходу підприємств промисловості і житлово-комунального господарства на енергозберігаючі технології потрібні нові технічні засоби, відповідно на переоснащення – дуже великі суми коштів, з якими тепер у країні також проблеми. Тому Україні поряд із впровадженням технологій енергозбереження, заміників вуглеводнів необхідно освоювати їх нові родовища і нові ринки цих ресурсів. Для розробки проектів і оцінки впроваджень необхідно застосувати і науковий апарат економічної геології.

Метою статті є обґрунтування проблем і потреб, як економічних понять, геологічного вивчення покладів нафти і природного газу на українському шельфі Чорного та Азовського морів тобто сформувати поняття морської економгеології.

Виклад основного матеріалу. Як показали дослідження фахівців, перспективними родовищами з ваговими обсягами видобування вуглеводнів можуть стати їх родовища на шельфі Чорного і Азовського морів. Розвідкою і видобутком цих корисних копалин на даному шельфі займається державна акціонерна компанія «Чорноморнафтогаз». На наш погляд, можна виділити для неї ряд проблем освоєння родовищ нафти і газу на українському шельфі Чорного і Азовського морів: геологічні; економічної геології, у тому числі

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

надро–розвідувального виробництва (НРВ); економіки геологічного підприємства; фінансування НРВ та ін.

Геологічні проблеми обумовлені тим, що глибоководне надро–розвідувальне виробництво і подальше видобування вуглеводнів являють собою надто складний і високотехнологічний процес, а також і не дешевий. Хоча на процесах геологічних досліджень дна морів користуються і тими методами, які застосовують в геологічних дослідженнях надр на суходолі, або близьким, з врахуваннями особливостей застосування засобів отримання геологічної інформації, її об'єктів. Але природні умови для НРВ на глибинах надто складні, тому і економічні затрати не порівнювальні з суходольними.

До речі, наприклад, у гідрології найбільш важливе місце займають методи польових досліджень. Виконання польових досліджень здійснюється з метою вивчення морського дна прямими спостереженнями (застосуванням телебачення, фотografуванням, працею водолазів, роботою підводних апаратів) чи дослідженнями з суден та інших плавальних засобів або стаціонарних споруд (відбиранням проб донних осадків, бурінням свердловин, виконанням геофізичних операцій).

Як показали геологічні дослідження, найбільш економічно перспективні нафтогазові поклади Чорного моря знаходяться на глибині 4–5 тис. м. Але для їхнього освоєння українські державні видобувні підприємства не мають відповідного досвіду та технічних і нетехнічних засобів для глибоководного пошуку і видобутку. До того ж НРВ потребує унікальних технологій, якими володіє невелике коло компаній світу. Таким чином, наявною є техніко–технологічна проблема, для вирішення якої необхідні фінансові ресурси. Але освоєння Чорноморсько–Азовського шельфу лише за рахунок державних фінансових ресурсів на сьогодні і на перспективу вважається не реальним. Тому актуальною є фінансова проблема.

Отже, існують об'єктивні причини і потреби у залученні великих і небідних іноземних компаній, які спеціалізуються в галузі морської геології, для проведення пошуково–розвідувальних досліджень і робіт, подальшої розробки та експлуатації родовищ нафти і природного газу на українському шельфі Чорного і Азовського морів.

Конкретно дослідженнями проблем освоєння родовищ нафти і газу на українському шельфі Чорного і Азовського морів займалися і займаються науковці, геологи, економісти, політики та інші фахівці не тільки українських суб'єктів господарювання. Безумовно, що з іноземними суб'єктами господарювання укладаються певні угоди, у тому числі за державними замовленнями. Тому поряд з геологією актуально досліджувати економічну сторону НРВ, встановлювати економічну доцільність і обґрунтувати з метою подальшого прийняття оптимальних рішень з фінансових питань під час укладання угод про виробниче співробітництво, щоб економічні інтереси та ризики всіх її учасників були об'єктивно враховані.

До речі, публікацій, в яких розглядають фінансово–економічні проблеми розвідки і видобутку нафти і газу на українському шельфі Чорного і Азовського морів, не так багато, хоча вони є надто актуальними.

Актуальність визначається тим, що в Україні проблеми постачання і виробничого використання вуглеводнів стали не тільки економічними, але й політичними. Оскільки в результаті цінової політики щодо постачання природного газу, яку,

наприклад, проводить Росія до нашої країни, енергетична складова вартості виробництва з його використанням, і зумовлює неконкурентноспроможність певної частини нашої промислової продукції на світовому ринку. У 2013 році знизилися і поставки з Росії нафти на переробні заводи України, тому вони зменшили обсяги переробки нафтової сировини, погіршили свої фінансово–економічні показники.

Отже, в умовах тотальної залежності від російських поставок енергоносіїв (природного газу, нафти, а також ядерного палива) є гостра необхідність в прискоренні пошуку і видобування вуглеводнів на шельфі Чорного та Азовського морів з найменшими затратами, здійснення тут енергозберігаючих заходів тощо. При укладанні угод з іноземними чи українськими приватними інвесторами щодо пошуку родовищ вуглеводнів важливо об'єктивно враховувати потреби в зниженні вартості цих енергоносіїв і витрат на доведення їх до споживачів: суб'єктів господарювання і населення. Фактори вартості вуглеводнів, з погляду економічної геології, на нашу думку, не враховуються, у відомих нам літературних джерелах не дискутуються.

Проаналізуємо економічні ознаки вуглеводнів (корисних копалин) та їх родовищ як економічних треб. Поняття треб нами обґрунтовується за економічною ознакою корисних копалин як економічних об'єктів, а родовищ – як виробничих підприємств. У геологічній науці слова «треба» і «треби» нами пропонується застосовувати для вираження базових економічних понять економічної геології. До таких понять належать треби: корисні копалини; породи; родовища корисних копалин як скупчення корисних копалин, де будуть проводитися процеси надро–розвідувального виробництва, гірниче освоєння надр, у тому числі морських; інформація про корисні копалини; інформація про родовища корисних копалин; поняття засобів виробництва; процеси праці геологів тощо.

Аналогічно введемо поняття «надро–економічні треби» як поняття, що означає базові поняття морської економгеології. До них належать:

- вуглеводні як об'єкти для надро–розвідувального виробництва (за економічною теорією – предмети праці);
- вуглеводні як об'єкти для подальших виробничих потреб, виробничого застосування (а не як природні об'єкти), тобто в якості енергетичного ресурсу;
- буріння, підводні знімки та інші галузеві процеси пошуку вуглеводнів (оскільки необхідно дати оцінку отриманій геологічній інформації як товару, що відображає дані за інший товар – корисні копалини);
- загальні процеси НРВ (оскільки необхідно дати оцінку отриманій геологічній інформації як товару – економічному поняттю, аналогічно);
- праця фахівців (оскільки в геологічній інформації необхідно врахувати живу і уречевлену працю у пошуково–розвідувальному процесі й у подальшому видобуванні тобто під час експлуатації родовища);
- донне середовище та ін.

Ці об'єкти у процесі геологічного вивчення надр отримують певні природно–ресурсні характеристики, параметри.

Поряд з економічними до товарознавчих характеристик вуглеводнів, як природної речовини, на наш погляд, слід віднести якраз такі: фізичні параметри корисної копалини (наприклад, запах, колір, густина, в'язкість, щільність та ін.); хімічний склад

(вуглець, сірка, кисень, азот та ін.); речовинний склад (смоли, асфальтени, базові мастила, газоподібні речовини); фізичні властивості корисної копалини (властивості нафти розчиняти вуглеводневі гази, оптичні, температура кипіння); кількісні показники (обсяг, маса, нафтонасиченість родовища);

По-перше, вуглеводні, як й інші корисні копалини, є об'єктами для: видобування підприємствами тобто їх виробничої діяльності; зайнятості пошуково-розвідувальними дослідженнями і роботами працівників геологічних підприємств; досліджень науковцями геологічних науково-дослідних закладів; комерційних угод щодо реалізації видобутих покладів; інвестиційних угод щодо пошуково-розвідувальних досліджень і робіт; інвестиційних угод щодо постачання технологічних засобів та їх монтажу, експлуатації (наприклад, будівництва стаціонарної плавучої бурової установки) та ін.

До показників вуглеводневих тріб пропонується відносити: обсяги ресурсів і запасів вуглеводнів (тонни, тис. куб. м); показники розміщення родовищ (площа, межі); прогнозний період геологічного вивчення надр (роки); прогнозний період експлуатації родовищ (роки); обсяги інвестицій для НРВ; затрати на реалізацію інвестиційних проектів; термін окупності затрат та ін.

Так, ресурсна треба оцінюється наступними показниками. Початкові сумарні ресурси вуглеводнів українського сектору акваторій Чорного і Азовського морів оцінюються обсягом більше 1,5 млрд. т умовного палива, які територіально розподіляються показниками: Північно-Західний шельф Чорного моря – 604,1 млн. т у.п.; континентальний схил і глибоководна западина Чорного моря – 346,0 млн. т у.п.; Прикерченський шельф Чорного моря – 257,0 млн. т у.п.; акваторія Азовського моря – 324,8 млн. т у.п. [1, с. 6; 5]. Розглянемо інші показники. Значні запаси енергоресурсів відкриті на таких територіях: площі Килима – 250–485 млрд. куб. м природного газу; Скіфській ділянці – 35 млрд. куб. м газу та 25–60 млн. т нафти; структурі Нахімова – 29 млрд. куб. м газу; структурі Корнілова – 35 млрд. куб. м газу; структурі Ахіба – 6,7 млн. т. у.п.

У районі Північно-Західного шельфу Чорного моря відкриті вісім газових і газоконденсатних родовищ. До них належать Голицинське, Південно-Голицинське, Штормове, Архангельське, Шмідта, Кримське, Одеське, Безіменне. П'ять з них розробляються. У межах українського сектору Азовського моря відкриті шість газових родовищ. Три із них знаходяться у розробці. Названі родовища розвідані на глибинах моря до 120 м. За оцінками фахівців, переважна більшість запасів вуглеводнів залягає в глибоководній частині шельфу Чорного моря понад 800 м [5]. Проаналізоване належить до перспективних тріб НРВ на різних глибинах. Для досліджень на таких глибини, безумовно, потребуються сучасне техніко-технологічне оснащення і зумовлюють значимі інвестиції для фінансування його придбання і оплати НРВ.

У числі пріоритетних завдань ДАТ «Чорноморнафтогаз» визначено нарощування ресурсної бази вуглеводнів за рахунок проведення пошуково-розвідувальних досліджень і робіт, за розміщенням площ, у таких регіонах: Прикерченському і Північно-Західному шельфі Чорного моря; південній і західній частині Азовського моря. На цих територіях заплановано провести пошуково-розвідувальне буріння на десяти нових площах. За результатами геологічного ви-

вчення надр очікується відкрити два-три родовища зі загальними запасами вуглеводнів 60–70 млн. т умовного палива [1, с. 7]. Намічено також завершити облаштування і забезпечити введення в експлуатацію об'єктів: Одеського (2012) газового родовища; Безіменного (2015) газового родовища; Суботинського нафтового родовища (2012). Ці родовища мають значимий потенціал для нарощування обсягів видобутку вуглеводнів. Очікується, що з введенням в експлуатацію нових родовищ і свердловин вже у 2015 році обсяги видобутку природного газу зростуть до 1512,2 млн. куб. м, нафти – до 306,8 тис. т [1, с. 7]. Крім того, технологічний флот поповниться новими суднами.

Технологічний флот є одним із видів тріб, що належить до транспортних засобів, оскільки розглядається як виробничий об'єкт. До тріб належать і бурові установки, також виробничі об'єкти. Наприклад, в умовах пошуку нафти і газу на українському шельфі Чорного і Азовського морів необхідні: стаціонарні плавальні бурові установки (СПБУ) для виконання пошукових робіт на глибинах морів до 100 м; плавальні напівпогружені бурові установки (ППБУ) для освоєння глибоководного шельфу (1000 і більше метрів). Зокрема, як виробничу потребу планується запровадити стаціонарну плавучу бурову установку (Super M2) виробництва Китайської національної експортно-імпоротної корпорації точного машинобудування. Будівництво цієї конструкції потребує певного фінансування. Його передбачається здійснити в рамках співпраці з Експортно-імпортним банком Китаю, але за умови гарантії Державної інноваційної фінансово-кредитної установи України. А ППБУ заплановано придбати в Китаї на умовах лізингу.

Таким чином, для геологічного вивчення надр і потім введення в експлуатацію родовищ вуглеводнів значимими є потреби капіталу для фінансування основних засобів і нематеріальних активів суб'єктів господарювання НРВ, а пізніше і зайнятих видобуванням. Порядком визначення потреби в капіталі для фінансування витрат на придбання основних засобів і нематеріальних активів має свою специфіку.

На обсяги потреб у капіталі для фінансування основних засобів і нематеріальних активів впливають такі фактори: вид діяльності (галузь, підгалузь тощо); місце розташування геологічного підприємства; обсяги та види процесів геологічного вивчення надр; первісна вартість активів, які заплановано придбати; вартість модернізації існуючих основних засобів; термін окупності інвестицій.

До речі, потреба в капіталі для фінансування відповідних активів (засобів геологічного вивчення морського дна) виникає в таких випадках: 1) у разі заснування нового підприємства або започаткування нових видів надророзвідувального виробництва та його продукції; 2) якщо планується суттєве розширення надророзвідувального виробництва, яке неможливо забезпечити наявних потужностей; 3) у разі технічного переозброєння наявних засобів з метою підвищення продуктивності виробництва чи поліпшення якості виконуваних досліджень і робіт.

Узагальнено відмітимо, що площа українського шельфу Чорного моря займає 133,7 тис. кв. км. На цій площі, за даними Державної служби геології та надр України, потенційні запаси енергоресурсів (нафти і природного газу) оцінені в 2,3 млрд. т умовного палива (що еквівалентно 2,3 трлн. куб. м). Цей по-

казник становить близько 40% усіх енергетичних запасів нашої країни. Тому не випадково, за висновком деяких експертів, цих ресурсів може бути достатньо для повноти забезпечення потреби нашої країни в газі і частково – у нафті [5]. Хоча, як показує досвід Румунії, Туреччини і навіть Грузії, шельфовий видобуток енергоносіїв надзвичайно витратний, а тому під силу тільки великим компаніям і міжнародним консорціумам. Відповідно перед економгеологією моря стоять перспективні проблеми: натуральної оцінки потреб у техніко-технологічних засобах надророзвідувального виробництва; встановлення відповідності між потребами у вуглеводнях і затратами на їх пошук; обґрунтування оптимального за затратами періоду проведення геологічного вивчення шельфу та ін.

Висновки і пропозиції

На підставі виконаного дослідження можна зробити такі висновки щодо проблем і рекомендувати такі перспективи їх подальших досліджень: 1) для вирішення енергетичної незалежності України потрібно пришвидшеними темпами розширювати пошуки і розвивати видобуток природного газу і нафти у межах території держави; 2) найбільш перспективними регіонами такого видобутку є шельфи Чорного і Азовського морів; 3) освоєння шельфів цих морів є складною проблемою у технічному плані і витратною у грошовому, оскільки виникає необхідність застосування найсучаснішої техніки і технології пошуку і подальшого видобування копалин на значній глибині; 4) реальне освоєння цих шельфів можлива тільки зі залученням фінансово і технічно потужних компаній; 5) угоди на здійснення цих робіт найкраще укладати з такими компаніями на концесійних засадах; 6) окремого дослідження потребує економічне обґрунтування ефективності таких концесійних угод.

Отже, одним з найбільш оптимальних економічних заходів для подолання проблеми вуглеводнів, як визнано, є збільшення найближчим часом обсягів розвідки і видобутку газу і нафти на українському шельфі Чорного і Азовського морів. Але оскільки на ці заходи потрібні значні кошти, то реалізувати їх необхідно із залученням переважно вітчизняних, а також зарубіжних інвесторів.

Список використаних джерел

1. Енергетична безпека України в Чорноморському регіоні. Аналітична доповідь / О.Л. Михайлюк, О.Є. Калашникова / за ред. О.О. Воловича. – Одеса: Вид-во «Фенікс», 2011. – 55 с.
2. Калашников М. Странам, богатым нефтью и газом, грозит судьба инков, ацтеков и майя? / М. Калашников. [Электрон. ресурс]. – Доступен с <http://www.newsland.ru>.
3. Вознюк М. Газ по-черному: Украина обойдется своими ресурсами? / М. Вознюк. [Электрон. ресурс]. – Доступен с <http://www.izvestia.com.ua/ru/article/1464>.
4. Горбова Х.Ф. Перспективы добытки нефти и газа на украинскому шельфи Чорного і Азовського морів // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.7. – С. 102–107. http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlntu/22_7/102_Gor.pdf
5. <http://chornomorka.com/archive/a-1164.html>
6. Першотравнева О. Поняття концесії та концесійного договору / О. Першотравнева // Економіка, фінанси, право: наук. журнал. – 2001. – №12. – С. 13–16.
7. Шепард Ф.П. Морська геологія, пер. (переведення) з англ.(англійський), [2 вид-ва]. – Л., 1969.
8. Митропольський О.Ю., Іванік О.М. Основи морської геології. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. – 218 с.
9. Митропольський О.Ю., Наседкин Е.І., Осокіна Н.П. Екогеохімія Чорного моря. – К., 2006. – 279 с.

УДК 338.51:656.2

А.В. САДЮК,

аспірант, Державний економіко-технологічний університет транспорту

Обґрунтування потенційно конкурентних секторів діяльності підприємств залізничного транспорту

Розглянуті різні підходи до визначення «природної монополії». Виявлені межі та обсяг нормативного закріплення поняття «природна монополія». Розглянуті особливості виділення двох результатів діяльності залізничних підприємств у вигляді послуг перевезення та послуг доступу до інфраструктури. Проаналізовані види діяльності залізничних підприємств, які існують у класифікаторі видів економічної діяльності. На основі класифікаційного та аналітичного визначення галузі природної монополії, а також виокремлення товарних властивостей результатів діяльності обґрунтовується модель визначення потенційно конкурентного та монопольного секторів діяльності залізничного транспорту з Класифікатора видів економічної діяльності. Проаналізовані та окреслені деякі визначення і поняття з пакету існуючих та проектів нормативних актів, що можуть бути застосовані при визначенні потенційно конкурентних секторів діяльності залізничних підприємств. Запропоновано зміст потенційно конкурентних секторів як з нормативного, так і з описового наповнення.

Ключові слова: залізничний транспорт, природна монополія, види діяльності, види економічної діяльності залізничних підприємств.

А.В. САДЮК,

аспірант, Государственный экономико-технологический университет транспорта

Обоснование потенциально конкурентных секторов деятельности предприятий железнодорожного транспорта

Рассмотрены различные подходы к определению «естественной монополии». Виявлені предели и объем нормативно-го определения понятия «естественная монополия». Рассмотрены особенности выделения двух результатов деятельности железнодорожных предприятий в виде услуг перевозки и услуг доступа к инфраструктуре. Проанализированы виды деятель-